

РАНО ПЛАНИРАЊЕ

SERBIAN | ENGLISH

Овај информативни листић говори о начинима како да се планира унапред, како да се организују финансијски и правни послови и наводи особе и организације које могу да помогну.

Деменција различито утиче на људе. Једна особа може да почне да губи способност да барата новцем или да доноси одговарајуће пословне одлуке у раној фази, док друга особа може да задржи те способности много дуже.

Међутим, пре или касније, те способности ће се смањити и особа са деменцијом неће бити способна да сама доноси одлуке о својим финансијским и правним стварима.

Планирање унапред

Планирање унапред може да олакша породицама и неговатељима да управљају пословима особе са деменцијом. То такође може да омогући особи са деменцијом да и она учествује у планирању и да буде сигурна да ће се њене жеље спроводити онако како би она хтела.

Кад год је то могуће, потражите савет док особа са деменцијом још увек може да учествује у разговорима и док је још правно способна да може да потписује документе.

Новчана питања

Ако је банковни рачун на два имена, партнер особе са деменцијом може да настави да користи рачун без икаквих потребних измена. Међутим, проблеми могу да настану ако особа са деменцијом користи рачун на неодговарајући начин или ако има банковне рачуне само на своје име. Да би се избегли овакви проблеми, особа оболела од деменције може да овласти, док је још правно способна, другу особу да располаже њеним рачуном. Важно је упамтити да ће овлашћење бити неважеће ако је направљено када особа више није правно способна. Ако оболела особа не жели да пристане на овакве промене, можда ће помоћи ако се посаветујете са менаџером банке у вези могућег решења.

Планирање унапред значи:

- Имати два потписа на свим финансијским рачунима
- Разговарати о будућим финансијским стварима са финансијским саветником

- Уредити како ће и када особа оболела од деменције имати приступ својим финансијама.

Ко може да помогне?

- Менаџер банке
- Овлашћен финансијски саветник
- Адвокат
- Аустралијско удружење за Алцхајмерову болест (Alzheimer's Australia)

Трајна пуномоћ за заступање

У већини савезних држава и територија Аустралије, особа може да потпише документ који се зове трајна пуномоћ за заступање (Enduring Power of Attorney) ако је правно способна у време потписивања. Трајна пуномоћ за заступање је правни документ који омогућава именованој особи да брине о финансијским пословима друге особе ако та особа постане неспособна да то сама чини. Многе особе имају трајну пуномоћ за заступање без обзира да ли су болесни или имају неку дијагнозу. Такође постоји обична или општа пуномоћ за заступање, али је она важећа само док је особа правно способна. Трајна пуномоћ за заступање важи све до смрти особе, осим када је опозвана.

Једна од предности трајне пуномоћи за заступање је да она омогућава особи оболелој од деменције да изабере некога ко ће је заступати у правним и финансијским радњама када она није више способна да то сама ради.

Планирање унапред значи:

- Омогућити особи оболелој од деменције прилику да размисли да ли хоће да направи, ако још нема, трајну пуномоћ за заступање што пре након постављања дијагнозе и док је још способна да то уради
- Омогућити члановима породице и неговатељима да и они могу да направе своје трајне пуномоћи за заступање да би се осигурало да се њихови послови добро воде у случају да и они постану неспособни.
- Поседовати копију трајне пуномоћи за заступање и знати где се она чува

FIGHTDEMENTIA.ORG.AU NATIONAL DEMENTIA HELPLINE 1800 100 500

**UNDERSTAND ALZHEIMER'S
EDUCATE AUSTRALIA**

Овај информативни листић финансирала је влада Аустралије.

Ко може да помогне?

- Адвокат
- Правно друштво (Law Society) или институт (Law Institute), или Служба за правну помоћ (Legal Aid)
- Јавни заступник (Public Advocate) или јавни старатељ (Public Guardian)
- Аустралијско удружење за Алцхајмерову болест (Alzheimer's Australia)

Тестаменти

Тестамент даје упутства о томе како да се подели имовина покојне особе.

Тестамент има правну важност само ако особа разуме његове последице па је зато важно да, ако особа оболела од деменцијом жели да сачини тестамент или да измени постојећи, да то учини док је још способна да потписује документе.

Планирање унапред значи:

- Имати најновију верзију тестамена
- Знати ко је извршилац тестамена и где се тестамент чува

Ко може да помогне?

- Адвокат
- Правно друштво (Law Society) или институт (Law Institute), или Служба за правну помоћ (Legal Aid)
- Аустралијско удружење за Алцхајмерову болест (Alzheimer's Australia)

Одлуке о здравственим третманима

Ако особа оболела од деменције изгуби правну способност да доноси одлуке о својим здравственим третманима, неко други треба да доноси те одлуке уместо ње. У већини савезних држава и територија Аустралије рођак или пријатељ од поверења може да буде именован да доноси такве одлуке. Ако то није урађено, закон у свакој држави и територији дозвољава одређеном суду да именује некога ко ће да доноси одлуке уместо особе оболеле од деменције.

Постоје две врсте докумената који ће вам помоћи да планирате унапред у вези доношења одлука о здравственом лечењу:

- Трајна пуномоћ за заступање која покрива здравствена питања. Она омогућава особи оболелој од деменције да именује другу особу која ће је заменити у доношењу одлука везаних за лечење.
- Унапред издат налог (advance directive). То је писмени документ који изражава жеље особе оболеле од деменције у вези здравственог лечења.

Иако у неким савезним државама и територијама могу да се користе различити називи, сврха тог документа је углавном свуда иста.

Планирање унапред значи:

- Омогућити особи оболелој од деменције да има прилику да сачини трајну пуномоћ за заступање која се односи на здравствена питања или да припреми унапред издат налог
- Имати примерак документа и знати где се он чува

Ко може да помогне?

- Адвокат
- Правно друштво (Law Society) или институт (Law Institute), или Служба за правну помоћ (Legal Aid)
- Јавни заступник (Public Advocate) или јавни старатељ (Public Guardian)
- Аустралијско удружење за Алцхајмерову болест (Alzheimer's Australia)

Старатељ и администратор

У већини савезних држава и територија Аустралије постоји Старатељска комисија (Guardianship Board) или трибунал (Tribunal) који може да именује старатеља или администратора за особу која више није способна да сама доноси одлуке. Ако постоје проблеми везани за вођење послова особе оболеле од деменције, или ако постоје несугласице по питању шта је у најбољем интересу за оболелу особу, можда ће требати да се поднесе захтев за именовање старатеља или администратора.

Можете да контактирате Аустралијско удружење за Алцхајмерову болест да се консултујете да ли је потребно да поднесете захтев за именовање старатеља или администратора и како да то спроведете.

ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Аустралијско удружење за Алцхајмерову болест нуди подршку, информације, едукацију и саветовање. Назовите Националну телефонску линију за Деменцију на **1800 100 500** или посетите нашу интернет страницу: fightdementia.org.au

Interpreter

За помоћ на другим језицима, назовите Службу преводилаца и тумача: **131 450**

EARLY PLANNING

This Help Sheet discusses ways to plan ahead and organise financial and legal affairs and lists people and organisations that can help.

Dementia affects people differently. One person may begin to lose the ability to handle money or make competent business decisions at an early stage, while another person may keep these skills much longer.

However, sooner or later their abilities will decline and the person with dementia will be unable to make their own decisions about their financial and legal matters.

Planning ahead

Planning ahead can make it easier for families and carers to manage the affairs of a person with dementia. It may also mean that the person with dementia can participate in the planning and make sure that their wishes are carried out in the way that they would like.

Wherever possible, get advice while the person with dementia can still participate in the discussion and is legally competent to sign any documents.

Money matters

If a bank account is in joint names, the partner of the person with dementia can continue to operate it without any change in arrangements. However problems can occur if the person with dementia uses the account inappropriately or has accounts in their name only. To avoid these difficulties the person with dementia can give authority, while legally competent, for another person to operate the account. It is important to remember that this authority will be invalid if completed when the person is no longer legally competent. If they are unwilling to agree to a change of arrangement it may be helpful to consult the bank manager about a possible solution.

Planning ahead means:

- Having joint signatures on all financial accounts
- Discussing future financial affairs with a financial adviser
- Arranging how and when the person with dementia will access their finances

Who can help?

- Bank manager
- Accredited financial adviser
- Solicitor
- Alzheimer's Australia

Enduring Power of Attorney

In most States and Territories a person can sign a document called an enduring power of attorney if they are legally competent at the time of signing. An enduring power of attorney is a legal arrangement that enables a nominated person to look after the financial affairs of another person should they become unable to do so. Many people have enduring powers of attorney regardless of any illness or diagnosis.

An ordinary, or general, power of attorney is also available but is only valid while a person is legally competent. An enduring power of attorney continues until the person's death, unless revoked.

One of the benefits of having an enduring power of attorney is that it allows the person with dementia to choose someone to act on their behalf in legal and financial matters when they are no longer able to do so themselves.

Planning ahead means:

- Ensuring that the person with dementia has the opportunity to consider making an enduring power of attorney if they don't already have one, as soon as possible after diagnosis and whilst they have the capacity to do so
- Ensuring that family and carers also have their own enduring powers of attorney to ensure that their affairs are well managed in case they also become incapable
- Having a copy of the enduring power of attorney, and knowing where it is kept

FIGHTDEMENTIA.ORG.AU NATIONAL DEMENTIA HELPLINE 1800 100 500

Who can help?

- Solicitor
- The Law Society or Institute, or Legal Aid
- The Public Advocate or Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Wills

A will gives instructions as to how the estate of a deceased person should be distributed.

A will is only legal if the person understands its implications, so it is essential that if the person with dementia wishes to make, or update their will, they do so while they are still competent to sign.

Planning ahead means:

- Having an up-to-date will
- Knowing who the executor is, and where the will is kept

Who can help?

- Solicitor
- The Law Society or Institute, or Legal Aid
- Alzheimer's Australia

Decisions about medical treatment

If a person with dementia loses the legal capacity to make decisions about their medical treatment, someone else needs to make those decisions for them. In most States and Territories a trusted relative or friend can be appointed to make these decisions. If this has not been put in place, the law in every State and Territory allows a particular court to appoint someone to make decisions on behalf of the person with dementia.

Two types of tools are available to help plan ahead for decisions about medical treatment:

- An enduring power of attorney covering health matters. This allows the person with dementia to appoint a person to be a substitute decision-maker for medical decisions
- An advance directive. This is a written document expressing the wishes of the person with dementia about medical treatment

Different names may be used in some States and Territories, but the function of the document is much the same.

Planning ahead means:

- Ensuring the person with dementia has the opportunity to make an enduring power of attorney covering health matters or an advance directive
- Having a copy of the document, and knowing where it is kept

Who can help?

- Solicitor
- The Law Society or Institute, or Legal Aid
- The Public Advocate or Public Guardian
- Alzheimer's Australia

Guardianship and Administration

In most States and Territories there is a Guardianship Board or Tribunal that can appoint a guardian or administrator for a person who is no longer able to make decisions for themselves. If there are problems dealing with the affairs of the person with dementia, or there is conflict about the person's best interests, an application for the appointment of a guardian or administrator may need to be considered.

Alzheimer's Australia can be contacted to discuss whether an application to appoint a guardian or administrator may be needed, and how to go about it.

FURTHER INFORMATION

Alzheimer's Australia offers support, information, education and counselling. Contact the National Dementia Helpline on **1800 100 500**, or visit our website at **fightdementia.org.au**

Interpreter

For language assistance phone the Translating and Interpreting Service on **131 450**